

ЖРТВЕНИОТ ОБРЕД НИЗ ВЕК

Курбанот претставува подарок, дар, понада или данок на вишите семокни сили, а како обред го прочистува духот, создавајќи психичка рамнотежа.

Постои крвна и бескрвна жртва. Бескрвната жртва се среќава во повеќе облици, а најчести се обредните лебови, виното, цвеќето. Крвната жртва народски се нарекува курбан.

Пишува:
Милева ЛАЗОВА

Во Музејот на Македонија беше отворена изложбата "Курбан - ветен, обречен, наречен", на која беа презентирани фотографии снимени при теренските истражувања во периодот од 1992 до 2000 година, кои се дел од истражувачкиот проект "Крвната жртва во обичаите кај Македонците".

Изложбата претставуваше ретка можност јавноста да се запознае со дел од традиционалната духовна култура поврзана со курбанот, како еден од најчесто практикуваните обичаи кај македонскиот народ.

Овој обичај сè уште опстојува во сите краеве на Македонија и е поврзан со календарските празници и со значајните моменти во животот на човекот. Жртвата

претставува подарок, дар, понада или данок на семокните виши сили. Курбанот е принесување исклучително крвна жртва, а најчесто жртвувано животно е овцата, овенот или јагнето.

ВЕРУВАЊЕ

Според многу истражувачи, жртвениот обред или жртвувањето е еден од најраспространетите, најпрактикуваните, најкарактеристичните народни обичаи. Специфичен е и за најстарите цивилизации: Месопотамија, Египет, Сирија, Феникија, Индија, Кина, Грција, Рим, за Келтите, за Евреите... Егзистирајќи низ долг период, жртвувањето го менувало својот облик, форма, содржина, но секогаш со ист мотив, од почит, благодарност, молба или страв кон вишите сили во чијашто моќ безрезервно се верувало и се верува. Неговите почетоци се забележуваат во многубројните гробни наоди (нажит, разни орудија, оружје, керамички предмети...), кои потекнуваат од праисторијата, од времето на палеолитот. Најпрво жртвените обреди биле поврзани со погребните обичаи - култот на мртвите, култот на предците. Подоцна, жртвувањето станува посложен систем на обичаи, при што биле жртвувани разни видови животни, луѓе, особено деца,

во чест на предците, силите на животот, проследено со одредени обредни активности.

Постои крвна и бескрвна жртва. Бескрвната жртва се среќава во повеќе облици, а најчести се обредните лебови, виното, цвеќето. Крвната жртва народски се нарекува курбан. Потекнува од турскиот збор "курбан", а означува света жртва посветена на Бога. Курбанот претставува еден од најпрактикуваните обичаи на македонскиот народ. Раширен е во цела Македонија и најчесто

е поврзан со календарот, обичаите од животот на човекот - раѓање, свадба и смрт и обичаите при градењето куќа.

Обичајот курбан подразбира принесување исклучително крвна жртва, жртвување на некое животно: најчесто овца, овен, јагне, потоа вол, бик, теле, а поретко крава. Според народното верување, овцата е благословено животно излезено од рајот, поврзана со "горните" позитивни сили, со Бога, наспроти козата која се смета за фаволски пород.

ОВИТЕ ВО ЦИВИЛИЗАЦИИТЕ

КУРБАН

Постојат неколку групи курбани: индивидуални, семејни, селски, градски и еснафски. Причините за давање курбан се разновидни, па затоа се вели "некој дава од зорт, а некој од кеиф". Со давање заеднички курбан (селски, градски), пред сè, се посакува здравје на целата заедница, а воедно и да се обезбеди богат род и бери-

кет од посевите или, пак, да се обезбеди нивна заштита од временски непогоди. Маката од преживеаната тешка болест, несреќа или немањето пород ги "натерала" луѓето во моментите на беспомошност да ветат курбан на некој светец, кој сами го избрале, верувајќи дека токму тој ќе ги заштити и ќе им помогне да останат здрави, живи или да добијат пород. Семејните и еснафските курбани поврзани со одредени календарски празници (Митровден, Арангел, Ѓурѓовден, Спасовден, Голема и Мала Богородица...) имаат иста цел: здравје и благосостојба на членовите на семејството, еснафот. Курбанот најчесто се одржува еднаш или два пати годишно во одредена селска, поретко градска заедница, и обично тоа е главен настан во сферата на обредното живеење на заедницата. Обредот се одржува на одредени места и тоа на границите на селскиот атар, во дворот на црквата и на гробиштата. Од курбанот се подготвува колективно јадење за присутните, кое се служи на карактеристични "камени трпези", поставени на земја или во посебно из-

градени трпезарии во дворот на црквата.

Возвишен чин на самиот обред е делењето на обредното јадење, кога секој од присутните сака, но и мора да го проба, зашто во спротивно, му се заканува несреќа. Се верува дека курбанот е Божја волја. Неговото одржување води кон неизбежната несреќа и колективна Божја казна за сите членови на заедницата. Курбанот се смета за основна ниш-

ка, која ги поврзува членовите на заедницата помеѓу себе, како и меѓу нив и светецот "заштитник" кому му е посветен курбанот. Обичајот ја афирмира заедницата како цврста и компактна целина, а поединецот си го потврдува идентитетот.

Автори на изложбата и на каталогот се Владимир Бочев, Милка Крстевска и Фима Трајковска, виши кустоси во Етнолошкиот оддел при Музејот на Македонија.

